

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

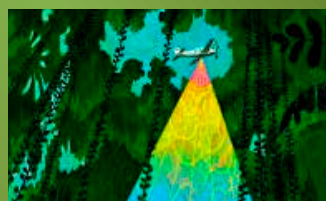
FILOZOFSKA EKOLOGIJA

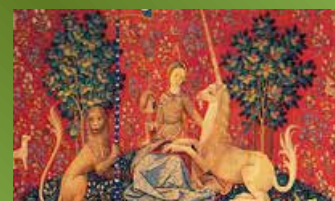
**MODERNA
TEHNOLOGIJA**

**SVIJET
ABORIDŽINA**

**LiDAR
Laserska arheologija**

**Srednjovjekovna
estetika**

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

04 | 2019. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 FILOZOFSKA EKOLOGIJA

10 MODERNA TEHNOLOGIJA

Sabine Leitner

11 SVIJET ABORIDŽINA

Guner Orucu

16 LiDAR – LASERSKA ARHEOLOGIJA

Uliks Šimoković

18 SREDNJOVJEKOVNA ESTETIKA

Julian Scott

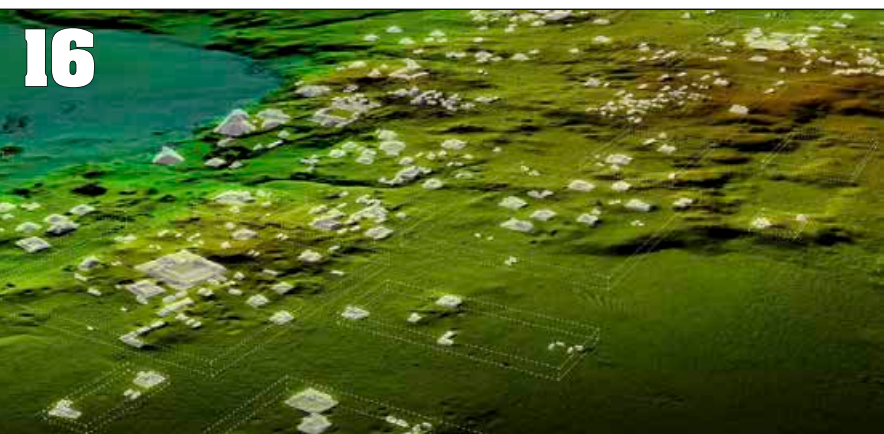
10

11

16

18

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Luka Marić, Dijana Kotarac, Sofija Stepanovska, Anastazija Pulja, Marta Mihčić

Lektura: Ana Handal, Vesna Bosnar

Tehničko uredništvo:

Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Brzina određuje naš dnevni ritam. Žurimo na posao, žurimo s posla... cijeli dan žurimo. Na kraju dana žurimo na spavanje kako bismo sutra mogli imati snage i vremena sve to ponoviti. Naša žurba potaknuta je željom za uspjehom, zaradom, pobjedom, jer mislimo da ćemo tako ostvariti sreću, zadovoljstvo, ali i mir i odmor koji toliko nedostaju usred sve te žurbe.

Postoji i drugo što bismo htjeli učiniti za sebe: otputovati na neko lijepo mjesto, odvojiti više vremena za druženje s onima koji su nam dragi, usvojiti neku novu vještinu, proučiti nešto što nas zanima, napraviti nešto što nas ispunjava... Sve su to razlozi zbog kojih pristajemo na svakodnevnu utrku s vremenom. Ali sve to stavljamo u drugi plan, jer polazimo od toga da je prvo

potrebno osigurati egzistenciju, a za ovo drugo već će se stvoriti prilika.

Međutim, problem je što vrijeme za to drugo nikako ne dolazi. S vremenom se pomirimo s tim da je upravo ta svakodnevna utrka koju ne volimo naš život i prestanemo očekivati nešto bolje.

No, nitko ne želi da mu život postane robotizirana utrka s vremenom koja ne ostavlja mjesta ni za što od onog što zaista volimo. Stoga, ako želimo nešto promijeniti, nemojmo čekati predugo. Počnimo odmah. Počnimo tako što ćemo loše navike koje nas sputavaju zamijeniti dobrim navikama koje će nas ispuniti. I ne čekajmo bolja vremena, jer ona neće doći ako ih sami ne stvorimo. 🏠

Uredništvo

FILOZOFSKA EKOLOGIJA

Danas kada ekološki problemi izbijaju na površinu na sve strane, postajemo sve više svjesni kako se naše prirodno okruženje urušava. Naši gradovi nemaju čist zrak ni pitku vodu potrebne za zdrav život. Erozije i pretvaranje plodne zemlje u pustinju događaju se na mnogim mjestima na planetu, a plodna zemlja je dragocjena za naš opstanak. Realna su opasnost kaotične klimatske promjene koje za sobom povlače i druge prirodne fenomene koji vode do velikih gubitaka i patnji.

Stoga je neophodno temeljito razumijevanje mjesta na kojem živimo, to jest prirodnih, složenih sustava našeg planeta, pri čemu je najvažnija premisa da je Zemlja živo biće. Zato trebamo ujediniti dvije važne komponente ljudske mudrosti: znanost i filozofiju.

Obje moraju ići ruku pod ruku jer znanost bez filozofije postaje mehanička, materijalistička, zaboravljajući da Zemlja i ljudska bića dijele iste prirodne uvjete. Prirodna filozofija naglašava važnost tih uvjeta i iskustava koje oboje dijelimo, Zemlja i čovječanstvo, a otkrivamo ih u našim životima. Ta dva stupa mudrosti, znanost i filozofija, bile su temelj na kojem su izgrađene sve velike civilizacije prošlosti.

Istina je da se čovječanstvo udaljilo od prirode, a posljedica toga je patnja. Čovječanstvo mora ponovno uspostaviti prirodne veze sa svojom Majkom Zemljom i sjetiti se da je dio prirode te da nužno mora poštovati prirodne zakone i naš život uskladiti s njima, a jedino iz toga može prosteći dobrobit za ljudski rod, kao i za Zemlju.

DEFINICIJA EKOLOGIJE

Ekologija je znanost koja proučava odnose među živim organizmima, kao i njihov utjecaj na okoliš u kojem obitavaju te utjecaj tog okoliša na njih. Iako se razvila kao grana biologije, ekologija se, osim spoznaja iz biologije, služi i spoznajama iz kemije, fizike, matematike te brojnih drugih prirodnih znanosti. Taj se pojam

često nepravilno upotrebljava pri opisivanju aktivnosti vezanih za zaštitu prirode.

Termin *eco* nije nov. Izveden je iz grčke riječi *oicos* koja znači dom, odnosno označava mjesto gdje živimo. Ekologija je znanost o tome kako sva živa bića međusobno djeluju unutar jednog doma – "našeg" okruženja na planetu Zemlji.

Jedinstvo okruženja postoji svugdje i opstanak svih vrsta na Zemlji ovisi o nastavku ravnoteže toga jedin-

Termin *eco* nije novi izum. On je izveden iz grčke riječi *oicos* koja znači dom, odnosno označava mjesto gdje živimo. Ekologija je znanost o tome kako sva živa bića međusobno djeluju unutar jednog doma – "našeg" okruženja na planetu Zemlji.

stva. Znanost ujedinjena s filozofskim principima može skladnije djelovati u odnosu na prirodu, poštujući sve raznolike oblike života. Filozofija nudi bogato znanje i razumijevanje, prepoznajući prirodu kao poveznicu među svim oblicima života. Filozofija istražuje prirodu života svih bića.

Filozofija je, zahvaljujući drevnoj mudrosti, uvijek bila usredotočena na odnos između čovjeka i prirode. Filozofija je istraživala položaj čovjeka u odnosu na prirodu, na našu sposobnost da osjećamo jedinstvo s prirodom, i da prepoznamo naše mjesto unutar tog jedinstva; da otkrijemo vrline kao što su ljubav, bratstvo, razumijevanje, velikodušnost, dijeljenje i poštovanje prema okolini.

VAŽNOST EKOLOGIJE

U posljednje vrijeme poraslo je zanimanje za ekologiju i razne druge znanstvene grane o okolišu zbog pogubnih posljedica ekoloških katastrofa i izumiranja biljnih i životinjskih vrsta.

Danas većina čovječanstva živi s pogrešnom pretpostavkom da je sve na ovom planetu stvoreno isključivo zbog čovjeka. U mnogim je slučajevima sebični interes čovjeka, njegova pohlepa i želja za gomilanjem bogatstva i materijalnih dobara ono što ga tjera na iskorištavanje prirode. No, moramo shvatiti da ne možemo prirodu zauvijek iskorištavati jer će priroda, poput svakog drugog živog bića, na koncu reagirati na naše štetno djelovanje i prouzročiti katastrofalne posljedice za ljude.

Ljudi su zabrinuti zbog zagađenja zemlje, zraka i vode te zbog izumiranja biljnih i životinjskih vrsta. No, zašto su zabrinuti? Osjećaju li se krivima zbog narušavanja prirodnog sklada ili shvaćaju da ne mogu preživjeti ako se priroda uništi?

Filozofija je, zahvaljujući drevnoj mudrosti, uvijek bila usredotočena na odnos između čovjeka i prirode.

Filozofija je istraživala položaj čovjeka u odnosu na prirodu, na našu sposobnost da osjećamo jedinstvo s prirodom i da prepoznamo naše mjesto unutar tog jedinstva; da otkrijemo vrline kao što su ljubav, bratstvo, razumijevanje, velikodušnost, dijeljenje i poštovanje prema okolini.

ZEMLJA KAO ŽIVO BIĆE

U univerzumu postoji jedinstvo i život. U različitim oblicima i u različitim dimenzijama mehanizam univerzuma okreće se s izuzetnom preciznošću stvarajući svjetove koji ostvaruju svoje cikluse rođenja, sazrijevanja, dekadencije i smrti. Ako postoji pokret i odnos koji vodi do izmjene protoka različitih energija, tada postoji život. Može se reći da je univerzum poput makročovjeka, a da je čovjek poput mikrosvemira. Zemlja i ljudsko tijelo mogu se promatrati kao isto, sačinjeno od četiriju elemenata: vode, zraka, vatre i zemlje. Naša Zemlja ima rijeke (*voda*) koje su njezine arterije; *zrak* koji je vitalan element atmosfere; temperaturu, što znači toplinu, *vatru*; čvrsti element, temelj, samu *zemlju*. Možemo zamijetiti da četiri klasična elementa života postoje na našem planetu.

Gaia je grčka riječ koja označava *Zemlju*. Značenje te riječi izvorno bi bilo *Majka Zemlja*. Mi smo rođeni na ovoj Zemlji gdje živimo, rastemo i konačno umiremo. Dakle, možemo živjeti samo u ovisnosti o uvjetima i izvorima koje nam Zemlja pruža.

EKOLOŠKI PROBLEMI

Neupitno je zagađenje osnovnih elemenata: zemlje, vode i zraka.

Tehnološke i socijalne promjene u posljednjih tristo godina dovele su do toga da se odnos između ljudskih bića i prirode počeo svoditi isključivo na ekonomska pitanja. Priroda se prestala smatrati živim bićem, već

naprosto izvorom prirodnog bogatstva koje možemo neprestano trošiti i iskorištavati.

Nužna je promjena. Trebamo postati svjesni da je u prirodi sve živo. Priroda je živo biće, svemir živi, ljudsko biće je dio prirode i svemira. Postoji temeljni zakon uzroka i posljedica u prirodi. Moramo razmatrati ne samo posljedice, već i uzroke. Uzroke trebamo razmatrati temeljito, a takvu nam mogućnost pruža filozofija. Trebamo se zapitati:

1. Je li čovjek vlasnik prirode ili njezin dio?
2. Ako čovjek vjeruje da se bori protiv prirode, što će se dogoditi ako pobijedi u toj borbi?
3. Što ja mogu učiniti za prirodu i za sva živa bića?

Posjedovanje je urezalo duboke brazde u naše umove, bogatstvo znači uspjeh, siromaštvo – promašaj.

ZNAKOVI EKOLOŠKE DEGRADACIJE

Tijekom cijelog prošlog stoljeća, a posebno posljednjih pedeset godina, ljudi su napravili ogromne promjene u okolišu na globalnoj razini. Oni koji su najjače pogođeni problemima u okolišu, od zagađenja vode do promjene klime, su oni najsiromašniji. Oni nemaju ni najmanje mogućnosti mijenjati životne uvjete ili stil života kako bi se mogli uhvatiti u koštac i boriti s ekološkim problemima. Evo nekoliko primjera:

- Krupni farmeri, vlasnici rančeva, eksploatatori šuma te planeri i investitori koji pretvaraju šume u građevinsko zemljište posjekli su oko polovine svjetskog šumskog pokrova, a od preostale polovine trideset posto degradirano je i fragmentirano. Tijekom druge polovine prošlog stoljeća degradacija tla dovela je do značajnog smanjenja poljoprivrednog zemljišta. Posljednjih je godina u mnogim zemljama rast stanovništva daleko nadmašio proizvodnju hrane. Približno 821 milijun ljudi (2017.) kronično je pothranjen.

- Tri četvrtine svjetskog ribljeg fonda danas je izlovljeno do, ili čak iznad, granice održivog razvoja; tijekom posljednjih pedeset godina industrijske flote izlovile su najmanje 90 % velikih oceanskih predatora – uključivši tunu, plavog iglana i sabljarku.

- Od 1950. potražnja za vodom globalno se utrošila. Količina i kvaliteta podzemnih voda smanjuje se zbog prekomjernog crpljenja, pretjeranog korištenja umjetnih gnojiva i pesticida te izlivanja industrijskog otpada. Pola milijarde ljudi živi u zemljama pod vodnim stresom ili deficitom resursa vode, a procjenjuje se da će do 2025. godine, uz sadašnje trendove, ta brojka narasti na 3 milijarde.

- Kao rezultat potrošnje fosilnih goriva danas su razine ugljičnog dioksida 18 % više nego 1960. godine, a prema procjeni 31 % više nego na početku industrijske revolucije 1750. godine. Nakupljanje stakleničkih plinova u atmosferi, uključivši ugljični dioksid, neosporno će proizvesti ekstremne promjene temperatura i snažne oluje.

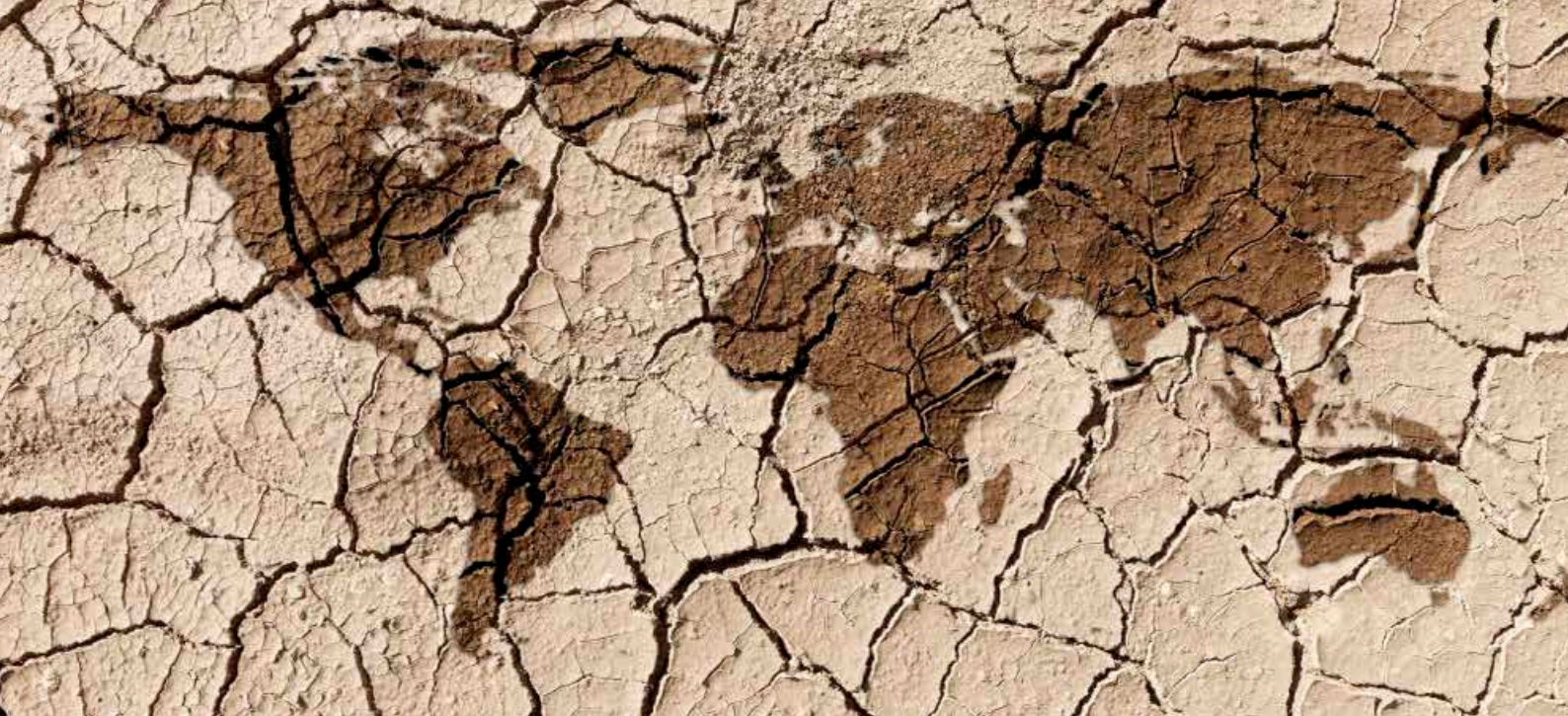
- Razine mora digle su se, prema procjeni, od 10 do 20 cm, uglavnom kao rezultat otapanja ledenih masa i širenja oceana zbog globalnog zatopljenja. Male otočne zemlje i nisko položeni gradovi i poljoprivredna područja suočavaju se s ozbiljnim poplavama ili potapanjima dijela obale.

PROBLEM KONZUMERIZMA

Jedno od najvećih zala našeg vremena velika je sklonost potrošnji. Kapitalistički sustav neprekidno potiče nepotrebnu potrošnju. Sustav ovisi o promicanju prodaje s ciljem ostvarivanja profita jer bi bez profita sustav brzo upao u ekonomsku recesiju koja bi dovela do masovne nezaposlenosti. U današnjem je sustavu sve podvrgnuto kupovini i prodaji. Pretjerana potrošnja predstavlja veliko uništavanje prirodnih izvora. Gandhi je jednom rekao: *Zemlja ima dovoljno za svačije potrebe, ali ne za svačiju pohlepu.*

Dakle, pristoji nam se voditi jednostavan, umjeren način života. Kao što je rečeno: *Nemoj imati ničeg previše, neka ti ništa ne nedostaje, već imaj onoliko*

koliko ti prirodno i realno treba. Veliki učenjak i promatrač socijalnih promjena Theodore Roszak primjećuje: "Gospodarenje sredstvima i jednostavnost života – voljno izabrana – uvijek je bila tajna ispunjenja, dok su pohlepa i ekstravagancija beznadno traćenje života. To bi trebalo biti općepoznato. U našoj situaciji, to je hereza."¹

Održivo življenje ponekad nam može izgledati kao daleka težnja. No, postoje snažni razlozi da nastojimo doseći taj cilj. Današnje korištenje i raspolaganje dobrima i uslugama stvara niz ozbiljnih problema u okolišu. Jedan od najočitijih nekontrolirano je gomilanje čvrstog otpada širom svijeta. Cilj je održivog življenja smanjiti za okoliš izravan teret korištenja i raspolaganja dobrima i uslugama. Nadalje, djelovanje na strani potražnje može također pomoći da se smanji *ekološka naprtnjača* roba i usluga tijekom životnog ciklusa.

GLOBALNI POTROŠAČI I TRAJNO SIROMAŠTVO

Rapidan rast globalne klase potrošača povezan je s intenzivnim iscrpljivanjem prirodnih bogatstava, kao što su pretjerana konzumacija mesa i vožnja automobilom, kao i općenito korištenje energije na planetu. Sve to utječe na prirodne izvore, s rastućom potražnjom za naftom, vodom, energentima, drvom, žitaricama, metalima i mineralima. Ta klasa potrošača nije ograničena samo na industrijske zemlje. Naglim porastom populacije u zemljama u razvoju, i kako svjetska ekonomija postaje sve više globalna, sve veći broj ljudi ima mogućnosti priuštiti si veću raznolikost proizvoda i usluga. Kada se poklopi rast populacije s visokim

stopama potrošnje, kao što je to slučaj u nekim industrijskim zemljama, tada je utjecaj na rast potrošnje vrlo značajan. Istovremeno se dvoje od petero ljudi bori da bi preživjelo s manje od dva dolara dnevno.

Ono što trebamo su drugačije vrijednosti prema kojima bismo živjeli; vrijednosti za koje u našim srcima osjećamo da imaju više smisla od onih koje su dosada upravljale našim životom. Zatim, trebamo promijeniti navike našeg tijela i uma kako bi odgovarale stvarnim potrebama ljudskog života.

POSJEDOVANJE: MODERNA PATOLOGIJA

Želja za posjedovanjem vrijednosti je nered u kojem mnogi žive. Naša kultura to propisuje, televizija, internet, radio, novine, reklamni panoji, izlozi trgovačkih centara i konvencionalni odgoj i obrazovanje opetovano nam govore: "Više je bolje". Više posjeda, više bogatstva, više razonode, više aktivnosti, više hrane. Posjedovanje je urezalo duboke brazde u naše umove,

¹ Citat iz *Rozzakove knjige: Where the Wasteland Ends: Politics and Transcendence in Post-Industrial Society.*

Zemlja ima dovoljno za svačije potrebe, ali ne za svačiju pohlepu.

Mahatma Gandhi

bogatstvo znači uspjeh, siromaštvo – promašaj.

Čini se da je način na koji se treba boriti protiv ove "bolesti" isti kao i način borbe s bilo kojom osobnom transformacijom. Ono što trebamo drugačije su vrijednosti prema kojima bismo živjeli; vrijednosti za koje u našim srcima osjećamo da imaju više smisla od onih koje su do sada upravljale našim životom. Zatim, trebamo promijeniti navike našeg tijela i uma kako bi odgovarale stvarnim potrebama ljudskog života. Te vrijednosti možemo nazvati *zakonom apsolutne potrebe*. Primijenimo taj zakon na hranu. Svaka duhovna tradi-

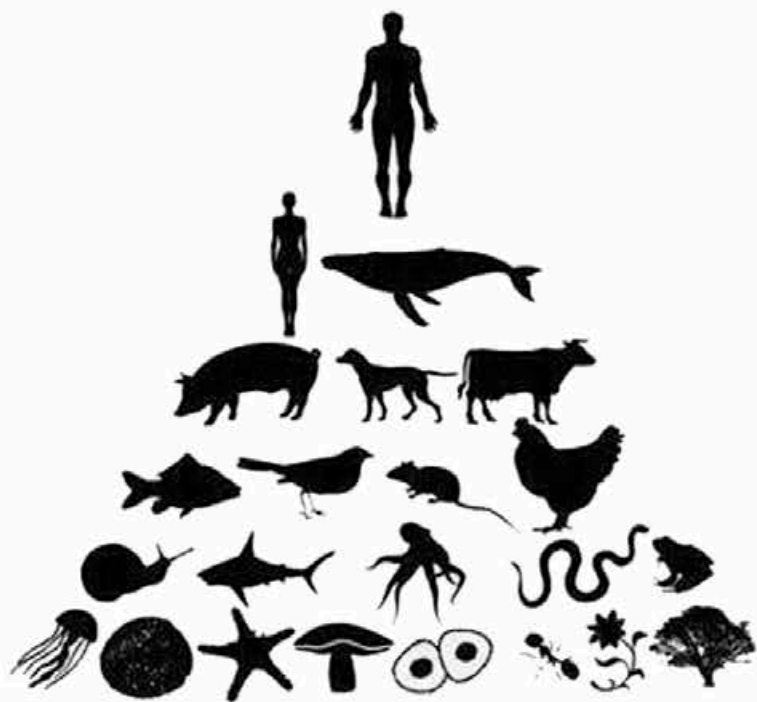
o količini. Zakon apsolutne potrebe potiče prirodne prioritete ravnoteže i kvalitete.

O JEDNOSTAVNOSTI

Općenito se može reći da je jednostavniji stil života u skladu s rastućom svijesti o okolišu. Međutim, da bi se ta svijest u potpunosti razvila, pojedinci, grupe i zajednice moraju prepoznati njezinu važnost.

Kao ljudska bića, svi smo rođeni na Zemlji. Živimo služeći se onime što nam je priroda osigurala: zemljom, vodom, hranom, zrakom, a kad umremo, konačno postajemo dio prirode u fizičkom smislu. Te spoznaje nužno vode do poštovanja Majke Zemlje. Trebamo prilagoditi naš način življenja tako da bude

EGO

ECO

cija naglašava potrebu da se ništa ne rasipa, da se kuha i jede onoliko koliko je potrebno da bismo mogli normalno funkcionirati, više od toga postaje otrovno jer tijelo to ne može preraditi. Duhovno govoreći, previše hrane degradira čin hranjenja u osjetilni užitek.

Posjedovanje uznemirava, uništava i stvara ovisnost

Trebamo prilagoditi naš način življenja tako da bude u skladu sa zakonima prirode. Budući da smo neodvojiv i složen dio prirodnog okruženja, svaka šteta učinjena prirodi utječe izravno i na nas.

u skladu s prirodnim zakonima. Budući da smo neodvojiv i složen dio prirodnog okruženja, svaka šteta učinjena prirodi utječe izravno i na nas.

Ovo opažanje treba biti popraćeno unutarnjim ekološkim procesom. Ako naši odgovori na životna pitanja proizlaze iz plodnog i bogatog unutarnjeg krajolika, onda je vjerojatnije da će oni biti snažniji i dugotrajniji i autentičan dio naše filozofije o vlastitoj odgovornosti.

Možemo reći da je to *unutarnje ozelenjavanje* istinski preduvjet ozelenjavanja izvanjskog svijeta i da je oboje nužno kako bi ujedinjeno djelovali. Unutarnji krajolik treba ispunjavati i usavršavati dok on u

potpunosti ne prožme svakodnevni život, a odražava se i u razboritom odnosu prema svijetu. Bez duboke transformacije ljudske psihe neće doći do ekološke ravnoteže. Globalni način razmišljanja koji nameće današnji svijet temelji se na konkurenciji, potrošnji, ekonomskoj kontroli i kolektivnom mišljenju. Postoji potreba za neovisnim umovima koji djeluju sa suosjećanjem, jasno i skladno. Mi možemo kreirati um svjetovnim trivijalnostima, brigama, željama, odnosno možemo biti dio tog ambicioznog i egoističnog uma beskrajnih želja koji dominira u sadašnjem svijetu. Ili možemo biti neovisni i svoji te odlučiti da posjedujemo samo ono što nam zaista treba.

Jednostavnost srca daleko je značajnija i puno važnija od jednostavnosti posjedovanja.

Jednostavnost srca daleko je značajnija i puno važnija od jednostavnosti posjedovanja. Sve u svemu, što

jednostavnijim učinimo naš život, imat ćemo više energije za ostale stvari koje radimo, posvećujući im više pažnje, a time im dajući i veću kvalitetu.

Čovječanstvo mora ponovno uspostaviti prirodne veze sa svojom Majkom Zemljom i sjetiti se da je dio prirode te da nužno mora poštovati prirodne zakone i naš život uskladiti s njima, a jedino iz toga može prosteći dobrobit za ljudski rod, kao i za Zemlju.

U suvremenom svijetu nastavlja se trend bezbrojnih novih izuma i novih vrsta tehnologije. Mnogo od toga korisno je i pomaže nam u našem svakodnevnom životu, no nažalost mnogi od naših izbora u vezi s time vezuju se uz novac ili društveni status, sa štetnim ekološkim posljedicama i sve većom društvenom diferencijacijom.

Nadalje, nepregledna struktura ljudske misli, uvelike zasnovana na umu želja, može se usporediti s kolektivnim željama koje na nas vrše pritisak, što otežava mentalnu jasnoću. Kvaliteta i priroda misli pojedinaca, grupa, zajednica i naroda zbog toga trpi, no naša je dužnost promijeniti postojeći trend potrošnje i promicati obuzdavanje i ovladavanje sobom te življenje u skladu s dostojanstvenim i prirodnim načinom života. Izazov je velik, ali čovječanstvo će se prije ili poslije morati suočiti s njim. ☸

Priredila: Nova Akropola Australije

S engleskog prevela: Stela Kurpes

MODERNA TEHNOLOGIJA

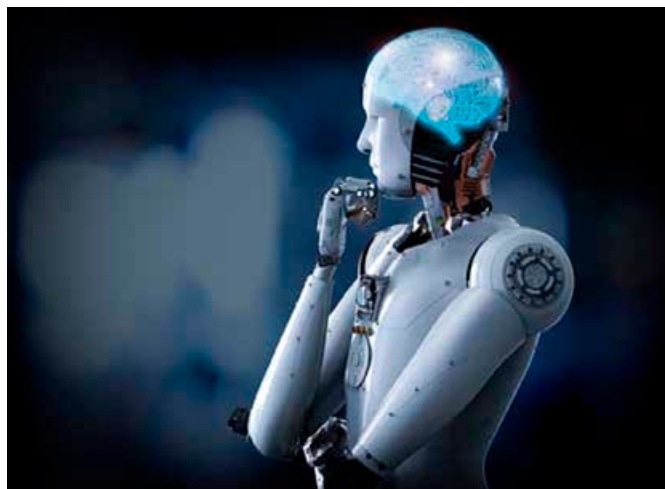
Sabine Leitner

Zamislimo da se naša fizička snaga gotovo preko noći višestruko poveća: da odjednom postanemo toliko snažni da moramo vrlo pažljivo doticati stvari jer bismo ih lako mogli zdrobiti; da postanemo zaglušujuće glasni, da nam se hod toliko ubrza da se moramo usredotočiti na to da izbjegnemo sudare; da smo toliko visoki i krupni da svaki naš pokret ugrožava stvari i bića oko nas. Premda bismo imali itekakve prednosti s dobivenom snagom, vrlo je jasno da bismo trebali biti puno pažljiviji, odgovorniji i svjesniji drugih kako im ne bismo naštetili.

Na određeni način, to je ono što nam je donijela tehnologija: strojevi omogućuju da jedan čovjek radi poslove više ljudi; internet omogućuje da naš glas čuju tisuće ili više ljudi; prijevozna sredstva stalno se ubrzavaju, a posljedice mnogih naših postupaka postale su toliko moćne da utječu na sve ostalo. Ono što jedemo, gdje kupujemo, koje peticije podržavamo na internetu, što stavljamo na internet, kojim se prijevoznim sredstvima koristimo, kako provodimo slobodno vrijeme – danas pojedinac može imati daleko veći utjecaj nego ikada prije, pogotovo stoga što nas ima više od 6 milijardi na planetu koji nije povećao svoju veličinu ni prirodna bogatstva.

Nažalost, unatoč tome što se tehnologija razvila do neslučenih razmjera, mi kao ljudska bića nismo pratili taj razvoj u istoj mjeri. Mi smo psihički, duhovno i moralno još uvijek isti i, povrh svega, odgajani u duhu ideje da imamo potpuno pravo sebe uvijek stavljati na prvo mjesto. Post-moderna etika miješa se s konceptom osobnog razvoja: sve se svodi na vlastito ja, dobro je ono što je dobro za mene osobno.

Nije teško sagledati da povećanje načina i sredstava za ostvarivanje sve više i više sebičnih ciljeva može imati vrlo opasne posljedice. U svojoj knjizi *Naše*

*posljednje stoljeće: Hoće li ljudska rasa preživjeti dvadeset i prvo stoljeće?*¹, britanski kraljevski astronom Sir Martin Rees tvrdi da su Zemlja i čovječanstvo u daleko većoj opasnosti od potencijalnih učinaka moderne tehnologije nego što se to obično misli. On kontroverzno procjenjuje da čovječanstvo ima samo *fifty-fifty* šanse za preživljavanje XXI. stoljeća.

Neovisno o tome je li on u pravu ili nije, krajnje je vrijeme da pronademo izlaz iz naše narcisoidne zamke i ponovno počnemo razmišljati o cjelini čiji smo dio. I to nije važno samo na individualnoj, nego i na kolektivnoj razini. Ne možemo nastaviti birati samo prema kriteriju što je najbolje za našu zajednicu ili zemlju. Moramo birati prema kriteriju što je najbolje za čovječanstvo, što je najbolje za naš planet, što je dugoročno najbolje. U tu svrhu treba razvijati naše unutarnje ljudske sposobnosti. Postoji temeljna i bitna veza između našeg unutarnjeg razvoja i globalnih izazova s kojima se suočavamo. Možemo ih riješiti jedino odrastanjem, preuzimanjem odgovornosti i razvijanjem nužne mudrosti za donošenje pravilnih odluka. Možda je kriza upravo ono što nam treba. ☺

Sengleskog prevela: Tatjana Mavrić

¹ *Our Final Century: Will the Human Race Survive the Twenty-first Century?* (2003.)

SVIJET ABORIDŽINA

Guner Orucu

Nasljeđe i kultura Aboridžina u povijesnom su kontinuitetu jedni od najstarijih na svijetu. Crteži i gravure na stijenama kod mjesta Olary u Južnoj Australiji stari su 34 000 godina. Aboridžini vjeruju da žive na tom kontinentu od početka vremena.

Nakon što su Europljani otkrili Australiju, broj Aboridžina je u stalnom opadanju, a 1994. godine bilo ih je oko 300 000 sa stanovnicima Torresovih otoka.

Postoji mnogo različitih plemena koja govore različitim jezicima. U njihovim mitovima, načinu života i kulturi postoje razlike i sličnosti. Antropološka istraživanja posljednjih pedesetak godina ukazuju na postojanje 300 - 500 aboridžinskih jezika, a oko 10 %

Aboridžina još uvijek govori svojim vlastitim jezikom.

Postoje mnoge aboridžinske mitske priče koje govore o odnosima zemaljskih i božanskih bića. Iako su jednostavno ispričane, one ukazuju na božanske korijene ljudi.

Mitovi izazivaju strahopoštovanje jer se bave velikim i dubokim misterijima. Inicirani Aboridžini čuvaju tajno značenje svojih mitova. U aboridžinskom društvu postoji više stupnjeva inicijacije u misterije. U tim inicijacijama skriveno značenje mitova i pjesama, obreda i ceremonija prenosi se usmenim putem. Svaka pjesma slavi jedinstvenu ulogu Duha predaka unutar svetog krajobraza, svaka je pjesma dio same Kreacije.

Vrijeme snova

Vrijeme snova važan je koncept za razumijevanje aboridžinskih mitova vezanih za kreaciju. Primordijalna bića, koja su do tog vremena spavala pod površinom zemlje, ustala su kako bi stvorila svijet u *Vremenu snova*.

U jeziku *arrente* izraz *altjiranga ngambakala* sugerira da "potječu iz svoje vlastite vječnosti", "besmrtni", "nestvoreni". To je ključni koncept *Vremena snova* ili *Sanjanja*. Istovremeno *altjirarma* znači "vidjeti ili sanjati vječne stvari" ili "vidjeti uz pomoć vječnog vida".

Prije nego što je nastala zemlja, postojala je tamna, bezoblična materija, nepregledna vodena površina ili ravna površina bez obrisa. Duhovni preci označavaju

sav prostor i sve vrijeme od čega se potencijalno sastoji ta tamna, bezimena materija, *ngallalla yawun* ("sve mekano poput želatine"). Taj je koncept vrlo sličan kaosu iz grčke mitologije ili konceptu prvobitnih voda koje su, prema hinduističkoj tradiciji, prethodile kreaciji.

Priče iz *Vremena snova* temelj su društvenog i religioznog života. One govore o putovanjima tih primordijalnih bića i pokazuju kako je oblikovan krajolik, kako je stvorena vatra, kako su stvorene biljke, životinje i ljudi, pa čak i kako su nastala oruđa poput koplja i žrvnja koja će služiti muškarcima i ženama u svakodnevnom životu.

U aboridžinskoj kozmologiji sve i svatko, sav prostor i sve vrijeme isprepleteni su i međuovisni i sve je među-

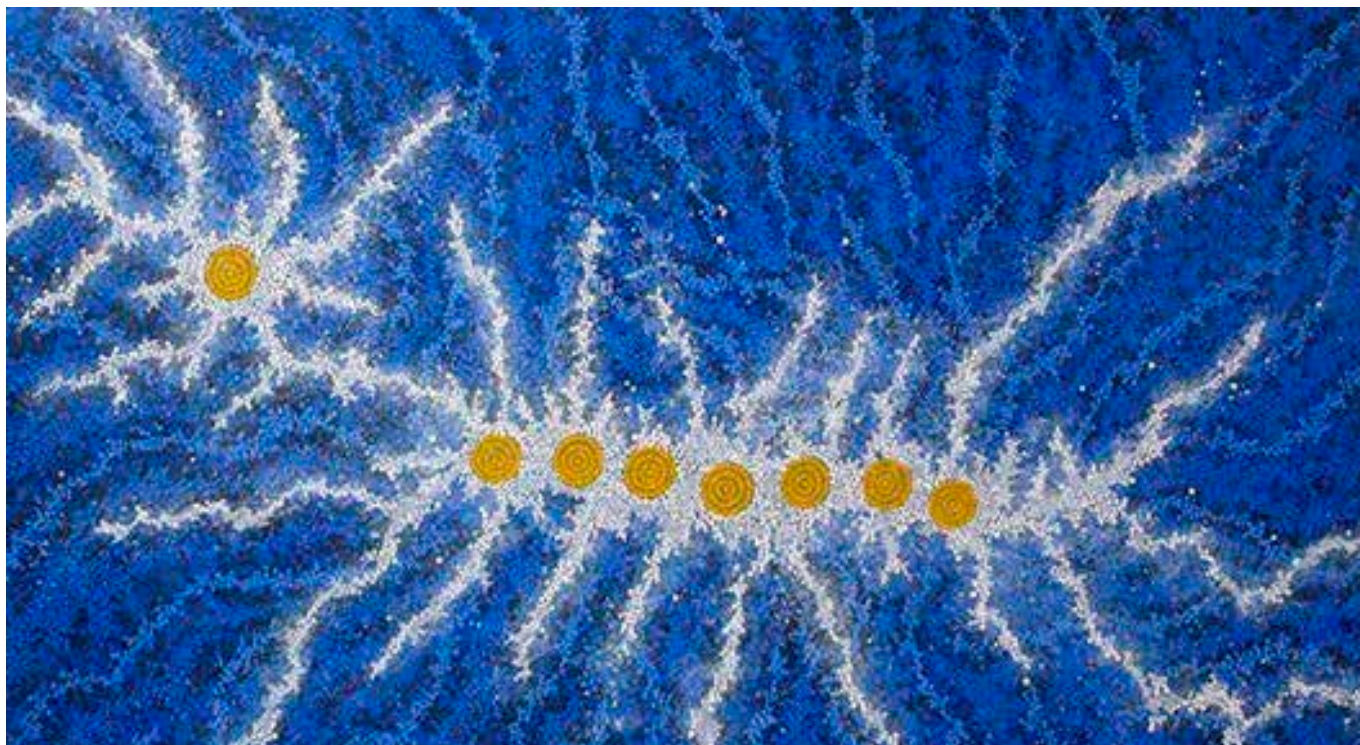

Arranda, narod iz unutrašnjosti, govori da je na početku Zemlja bila poput pustoši. Nije bilo ni brda ni rijeka, ni svjetla, jer su Sunce, Mjesec i zvijezde još uvijek spavali pod zemljom. Nije bilo ni biljaka ni životinja, tek polurazvijena materija polurazvijene djece koja su bespomoćno ležala na mjestima koja će poslije postati slana jezera i izvori vode.

Ta djeca bez oblika nisu se mogla razviti u muškarce i žene, ali nisu ni starila niti umirala. Doista, ni život ni smrt, onakvi kakve ih mi poznajemo, nisu tada postojali na licu zemlje. Ali ispod zemlje, život je postojao u obliku bezbrojnih primordijalnih bića koja su tamo spavala, iščekujući poziv da se pojave.

Što ih je pozvalo da se probude, ne znamo, ali jednog dana otvorile su im se oči i oni su se probili na površinu zemlje i oplodili je svojom energijom i snagom. Sunce i Mjesec također su ustali, a Zemlju je preplavila svjetlost. Ovo je osobita, složena kozmogonija. Da bi stvorila ljudski rod, ta su bića, "rođena od vlastite besmrtnosti", upotrijebila kamene noževe, prvo da oslobode ruke i noge Inapatua, kako su nazivali nerazvijenu djecu, zatim su im uz četiri žustra reza napravili prste na rukama i nogama. Oči i usta bili su otvoreni, nosovi i uši bili su oblikovani te su prvotno bezoblični Inapatui brzo izrasli u odrasle ljude.¹

¹ Charles E. Hulley, *Dreamtime Moon*, Reed Books, 1996

sobno srodno. Aboridžini prepoznaju da u sebi nose iskru svojih predaka koja se može aktivirati u ceremoniji i obredu te da imaju neprekinutu vezu s vremenom stvaranja koje nazivaju *Vrijeme snova* ili *Sanjanje*.

Duhovna bića stvorila su sveto učenje *Sanjanja* (Zakon); uspostavila su običaje, naučila su ljude loviti, koristiti se vatrom i napraviti posuđe za kuhanje, naučila su ih plesati i izvoditi ceremonije i izumila su jezike.

Mitski preci

Mitski preci imaju važnu ulogu u kreaciji i životu Aboridžina, osobito u njihovim ceremonijama. Ta bića koja su sudjelovala u kreaciji su preci, a neki od njih su povezani s božanskim bićima, zvijezdama, planetima, Suncem i Mjesecom. *Djan'kawu* je kolektivno ime za tri mitska pretka: muškog pretka zvanog *Djan'kawu* i njegove dvije sestre. Starija sestra zvala se *Bildjiwuraroiju* ili *Bildjiwuraru*, a mlada *Miralaidj*, *Malalait* ili *Mandalaidj*. Dvije sestre se dovode u vezu sa Suncem, a jedan od njihovih totema je papiga crvenih grudi čije perje sličići bojama Sunčeve svjetlosti.

Bornumbirr je Jutarnja zvijezda.

Nakarra Nakarra – sedam sestara *Sanjanja*, odgovara zvjezdanoj konstelaciji Plejada. One slave život žena, od skupljanja plodova do priprema za sudjelovanje u ceremoniji i njihovim ulogama u inicijaciji svojih sinova. U *Vremenu snova* (*Ngarangkarni*) sedam sestara spustilo se s neba i putovalo je zemljom. One su bile prve žene na Zemlji. Došle su na Zemlju da bi lovile i skupljale hranu, oslikavale tijela i ceremonijalno plesale.

Mirrabooka je konstelacija Južnog križa. On je uvijek pratio plemena koja je volio i zaštitnik je čovječanstva.

Kurikita, još jedna mitska pretkinja, bila je supruga nebeskog boga *Biamija*. Ona je bila sasvim prekrivena kristalima kvarca i kada se okretala, bliještala je u svim smjerovima. Bila je prekrasna izgleda, mlada i puna života. U *Vremenu snova* sa zemlje je otišla na nebo, u *Wanclanggunguru*, mjesto iza oblaka. Povezana je s emuom, zvanim *jarawajewa*, koji je njezin pomoćnik, totem. Ona je i majka *Vrana* (*Waken*, *Waa* ili *Wahn*) koje su jako važne mitske pretkinje vezane za noć ili tamu i sjenu. Vrane su također povezane sa zvijezdom *Canopus*.

Žena Sunce je *Wuriupranili*, a *Muškarac Mjesec* je *Japara*. Oboje nose baklju koja gori dok ne stignu na zapadni obzor; tada ugase plamen i služe se dijelom baklje koji se još dimi da osvijetle put za povratak prema istoku kroz mračne prostore podzemnog svijeta. Svakog jutra, vatra koju je upalila *Žena Sunce* za svoju baklju, daje prve zrake zore. Ona oslikava svoje tijelo moćnim okerom.

Dugina Zmija

Drugi važan koncept kreacije je *Dugina Zmija*. *Dugina Zmija* može se vidjeti na većini prikaza kreacije koje su stvorili aboridžinski umjetnici.

Obožavanu i zastrašujuću *Bolong*, *Duginu Zmiju*, štiju sva aboridžinska plemena širom Australije kao Kreatora života. Kad je *Bolong* (koja ima i ženske i muške aspekte) stvorila život, svrstala je sva živa bića u određene kategorije.

Mjesec

U *Vrijeme snova* zemlja je spavala. Ništa nije raslo. Ništa se nije micalo. Zatim se jednog dana Dugina Zmija probudila iz svog sna i probila kroz Zemljinu koru, mičući kamenje koje joj je smetalo na putu. Kad se pojavila, pogledala je oko sebe i krenula preko zemlje u svim smjerovima. Putovala je uzduž i poprijeko, umorila se, sklupčala i zaspala. Na zemlji je ostavila zavojite tragove i otisak svog tijela. Kad je proputovala svu zemlju, vratila se na mjesto na kojem se prvi put pojavila i zazvala žabe: "Izidite van." Žabe su sporo izlazile ispod Zemljine kore jer su imale pune trbuhe vode koju su čuvale za *Vrijeme snova*. Dugina Zmija ih je pošakljala po trbuhu, a kad su se žabe počele hihotati, voda je potekla zemljom i ispunila tragove koje je Dugina Zmija ostavila na svom putu, pa su tako nastale rijeke i jezera. Zatim je počela rasti trava, drveće se uzdiglo i počeo je život na zemlji. Sve životinje, ptice i gmazovi probudili su se i krenuli zemljom za Duginom Zmijom, *Majkom Života*.

Većina aboridžinskih mitova govori o muškom Mjesecu i ženskom Suncu.

Prema Aboridžinima, Mjesec je donio dva važna poklona: plodnost i nadu u život nakon smrti. Mjesec je oplodujuć muškarac koji je udijelio svoju reproduktivnu moć ženama, kao i biljkama i životinjama.

Mjesec upravlja vodama u kojima se odražava. Izaziva poplave i upravlja plimom i osekom. Njegov prirodni sat sastoji se od 28 ciklusa. S tri mračna dana i obrascem uspona i pada, on je gospodar smrti i ponovnog rođenja.

Kao što se iz ovoga vidi, oni su dobro poznavali Mjesečev ciklus; tri tamna dana bez Mjeseca. No da bi mogao ostati na nebu, mora umrijeti, a to je ideja vrijedna razmatranja.

Emu, rak, oposum, žaba i medvjed svete su životinje Mjeseca. Kost i bumerang također se povezuju

Postoji ideja školjke nautilusa kao kostura mrtvog Mjeseca. A Mjesec se prikazuje kao darivatelj života u nizu pjesama nazvanim *Ciklus kostiju Mjeseca*:

Sviraju se melodijske udaraljke, puše se u drvene trube, a žene plešu na mjesečini i pjevaju kako je Mjesec živio sa svojom sestrom Dugong na ravninama uz granicu s uvalom Arnhem. Dugong je sakupljala gomolje ljiljana i korijene lotosa za hranu, ali cijelo su se vrijeme na nju lijepile pijavice, pa je jednoga dana izvan sebe dojurila kući i povikala: "Brate, dosta mi je tih pijavica! Odustajem od života na zemlji, otići ću u more i postati gong."

"Što da radim?" zapita je Mjesec.

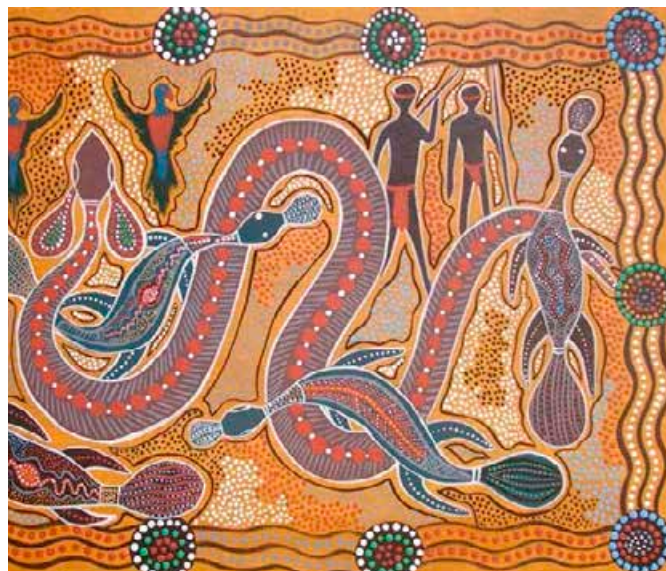
"Ti ostani na nebu," reče njegova sestra, "ali prvo moraš umrijeti."

Mjesec razmisli: "Ali ja neću umrijeti poput ostalih ljudi," reče on, "Ja ću se opet vratiti u život."

"Kako god hoćeš," reče Dugong, "ali ja neću. Kad umrem, ja se neću vratiti, a ti možeš sakupiti moje kosti."

"Ja sam drugačiji," reče joj brat, "kad umrem, ja ću se vratiti. Svaki put kad obolim, postat ću vrlo mršav i pratit ću te do mora, ali onda, ostat će samo moje kosti, ja ću ih baciti i umrijeti."

"Postat ću čisti duh," pomisli on, "ali nakon tri dana, ja ću ustati i vratiti se na nebo."

s Mjesecom. Na *Mjesečevo stablo* nailazi se u mnogim australskim mitovima u kojima visoko stablo ili čudesno rastuće stablo oblikuje ljestve za *Muškarca Mjeseca* kako bi on dosegnuo nebo. Ponekad *Mjesečevo stablo* raste u šumarku ili u vrtu. Očaravajuća je pojava u aboridžinskim mitovima rodno mjesto Mjeseca. Spominje se dolina u kojoj je zemlja najplodonosnija na svijetu.

U mitu plemena Dieyerie Južne Australije, *Pirra* (Mjesec) napravio je sva stvorenja pod paskom Duha stvaratelja zvanog *Mooramoor*.

Mjesečev ciklus povezan je sa životom i smrću. *Bahloo*, Mjesec koji opada svakog mjeseca, ali ponovo izraste u svoju punu veličinu, znak je čovječanstvu da kad čovjek umre, i on će biti vraćen ponovno u život na zemlji koju je *Baime* (*Veliki*

Duh, a njegova žena *Birrahgnooloo* opisana je kao *Majka Svega*) za njega priskrbio.

Aboridžini održavaju svoju tradiciju usmenim putem, tako da su jedina zapisana tradicija do koje možemo doći priče koje su bijelom čovjeku ispričane u posljednja dva stoljeća. Te priče jasno pokazuju da Aboridžini posjeduju duboko poznavanje kozmosa i čovjeka te da pokušavaju živjeti prema njegovim zakonima. Njihove veze s božanskim bićima i sa Zemljom, majkom svih živih stvorenja na svijetu, još uvijek su vrlo žive. Tradicija koja izvire iz aboridžinskih mitova govori svojim univerzalnim jezikom i ljudima modernog svijeta o nekim drugim, dubljim dimenzijama života. ☸

Sengleskog prevela: *Majda Pilat*

LiDAR Laserska arheologija

U velikoj poplavi tehnoloških otkrića XX. stoljeća pojavilo se jedno koje smatramo važnim posebno istaknuti. Radi se o optičkom mjernom instrumentu (LiDAR) kojim se možemo služiti sa zemlje i iz zraka, pričvršćenim za podnožje zrakoplova. Naziva se i optički ili laserski radar.

LiDAR je kratica za *Light Detection and Ranging*, što bi mogli prevesti kao svjetlosno zamjećivanje i klasifikacija.

Govoreći u osnovnim crtama, uređaj radi tako da odašilje laserske zrake (npr. iz aviona) prema površini zemlje koje nakon odbijanja registrira optičkim prij-

mnikom (zrcalom ili teleskopom). Uređaj je povezan sa satelitskim GPS sustavom i računalom.

Pojednostavljeno rečeno, LiDAR laserskim skeniranjem iz zraka – uz naknadnu obradu stručnog tima koji radi na filtriranju podataka, njihovoj digitalizaciji, vektorizaciji te modeliranju – moguće je dobiti 3D sliku strukture tla ispod biljnog pokrova u šumi. Mogućnosti LiDAR tehnologije sve se više prepoznaju u XXI. stoljeću, o čemu govori veliki broj istraživanja i široko područje primjene.

LiDAR se koristi kod topografskih izmjera, odre-

The New York Times je 3. veljače 2018. godine objavio da su pomoću LiDAR-a otkriveni ostaci majanske civilizacije u Gvatemali.

Deseci tisuća objekata koje su Maye izgradile prije više od tisućljeća bili su skriveni stoljećima pod gustim šumskim pokrivačem u džunglama sjeverne Gvatemale. Nedaleko od već poznatih znamenitosti, poput visokih hramova drevnog grada Tikala, laserska tehnologija otkrila je oko 60 000 kuća, palača, grobnica, čak i autocestu. Nalazi upućuju na drevno

društvo takve gustoće i međusobne povezanosti da su čak i najiskusniji arheolozi ostali zatečeni. Dr. Thomas Garrison, istraživač *National Geographica* i arheolog na koledžu Ithaca kaže: "Znali smo da će biti više toga, ali obujam otkrivenog je doista zapanjujući."

Dodao je da LiDAR, osim što mijenja percepciju kulture Maya, predstavlja "radikalnu promjenu" u području arheologije. "Trenutno se baš ne čuje za otkrića u znanosti koja određenu disciplinu okrenu naglavačke", rekao je, "Uzbudljivo je znati da se to još uvijek može dogoditi."

divanja visine vegetacije i količine biomase, izmjera obalnih područja, za praćenje erozije, zaštite od lavina, kod izmjere ledenjaka, pri izradi digitalnih modela gradova i slično.

Pomoću LiDAR uređaja "skenirane" su goleme šumske površine Gvatemale, Hondurasa, Urugvaja i Meksika. Nalazi su zapanjili i same istraživače. Otkriveno je postojanje tisuća objekata koji su naknadnom analizom prepoznati kao oblici uređenih gradova, putova, nasipa, kanala za navodnjavanje i piramida za koje se do sada nije znalo jer su bili obrasli prašumom. Iako je prašuma prekrivala velika arheološka otkrića, istovremeno je čuvala nalaze.

LiDAR-om su, među brojnim drugima, snimani i arheološki lokaliteti kao što je Angkor Wat u Kambodži 2015. godine gdje je utvrđeno postojanje velikih povezanih urbanih kompleksa kilometrima udaljenih od onoga nazvanog "najvećim religijskim kompleksom", a sada se pokazalo da je puno veći nego što je to prije smatrano.

Pomoću LiDAR-a otkrivena je 2017. godine i kružna utvrda u Borgringu u Danskoj koja upućuje na osobitosti života Vikinga prije više od tisuću godina.

Neki istraživači, poput arheologa Thomasa Garrisona, vjeruju da će trebati puno vremena da se istraži ono do sada snimljeno LiDAR tehnologijom. LiDAR skeniranje koristi se već 30 godina, a prema nekim grupnim procjenama trebat će barem tri puta više godina da

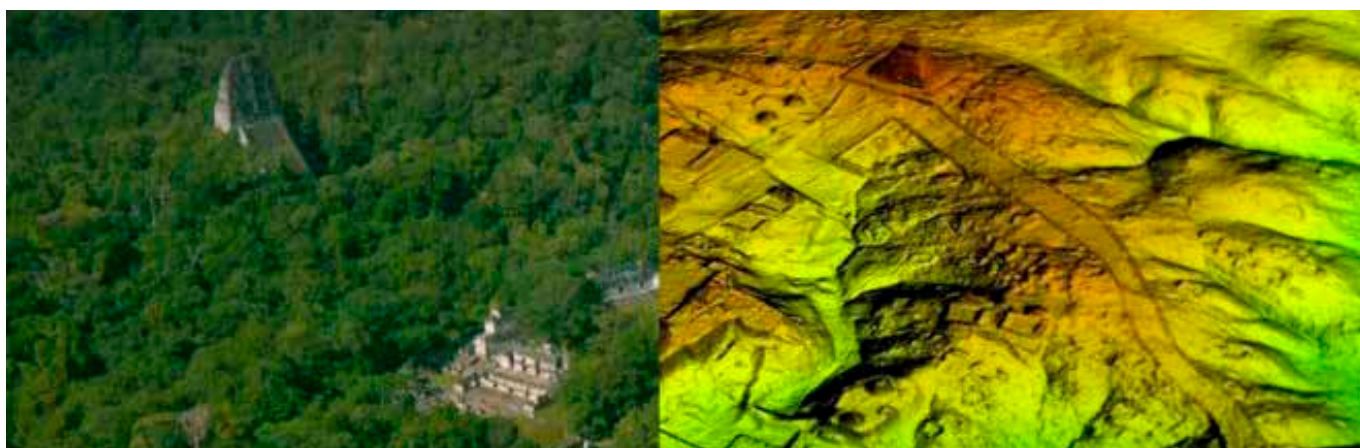
U Kambodži je pod gustom tropskom vegetacijom otkriveno više gradova nedaleko od hramskog kompleksa Angkor Wat. Neki od njih, poput Mahendraparvata, mogu se veličinom mjeriti s glavnim gradom Kambodže, milijunskim Phnom Penhom.

bi se istražilo i terenski obradilo sve do sada snimljeno.

Unatoč fantastičnoj tehnologiji još uvijek je potreban čovjek koji mora doći na lokalitet te ga istražiti i povezati otkriće s postojećim spoznajama. Primjenom suvremene tehnologije laserskog skeniranja iz zraka to se može činiti brže i preciznije. 🏠

Priredio: Uliks Šimoković

LiDAR revolucionira arheologiju

LiDAR je razvila NASA početkom 1970-ih za potrebe istraživanja svemira. Misija Apolla 15 iz 1971. koristila se ranom verzijom LiDAR opreme za mapiranje topografije Mjesečeve površine iz orbite, a znanstvenici su ga poslije upotrebljavali i za proučavanje Marsa i asteroida.

No, arheolozi su pronašli način kako prilagoditi ovu tehnologiju za pronalaženje ostataka drevnih kultura na nepristupačnim mjestima. Tako je početkom 2010. godine pomoću LiDAR-a lociran legendarni Ciudad Blanca, majanski *Bijeli Grad* u džungli Hondurasa, čije je postojanje bilo predmetom rasprava i nagađanja još od vremena Hernána Cortésa.

UMJETNOST I LJEPOTA U SREDNJEM VIJEKU

Julian Scott

Naslov ovog članka potječe iz knjige Umberta Eca, talijanskog filozofa, esejista, profesora književnosti i pisca, najpoznatijeg po srednjovjekovnom detektivskom romanu *Ime ruže* prema kojem je snimljen film sa Seanom Conneryjem u glavnoj ulozi.

U toj nas knjizi Eco upoznaje s kulturom koja je vrlo različita od naše. Ipak, principi sadržani u njegovoj studiji mogu nam rasvijetliti sveukupno poimanje ljepote, toliko ključno za svijet umjetnosti – ali i za ljudski život u cjelini. Prva stvar koju moramo imati na umu jest da velik dio filozofije srednjega vijeka dolazi iz klasičnog svijeta, posebno neoplatonizma. Osnova je platonske i neoplatonske estetike u ideji da je ljepota

svijeta slika i odraz idealne ljepote, one koja postoji u duhovnoj dimenziji onkraj materijalnog svijeta.

Međutim, srednjovjekovni svijet nije bio klasični svijet Grčke i Rima, već je bio snažno prožet kršćanstvom, religiozniji u svome pristupu, dok je istodobno spontano volio boje i svjetlo te imao snažan osjećaj za senzualno. Boje su u srednjovjekovnoj umjetnosti i književnosti jednostavne i osnovne, što je vjerojatno odraz jednostavnijeg i manje sofisticiranog povijesnog razdoblja. *Osim pojedinačnih boja, međutim, filozofi i mistici podjednako su bili očarani svjetlom, posebno Sunčevom svjetlošću.* Najbolji primjer za to je učinak svjetla u gotičkim katedralama.

Međutim, nije se pravila razlika između ove

La Sainte-Chapelle (Sveta kapela) – gotička kapela u Parizu iz XIII. st. savršen je primjer cvjetne gotike.

spontane ljubavi spram senzualne ljepote i onog mističnog osjećaja ljepote kao odraza božanskog, jer su ljudi u srednjem vijeku prepoznawali u konkretnom objektu ontološki odraz i sudioništvo u postojanju i moći Boga... Život im se činio kao nešto potpuno cjelovito. John Scotus Eriugena, irski filozof, neoplatoničar iz IX. stoljeća, shvaćao je univerzum kao objavu Boga u svoj njegovoj neizrecivoj ljepoti.

Dakle, što je bila ljepota za te srednjovjekovne filozofe, mistike, pjesnike i umjetnike? Imamo mnogo definicija, od one relativno jednostavne sv. Augustina koja je u srednjem vijeku bila iznimno važna – *Što je to ljepota tijela? Sklad dijelova tijela s određenom ugodnom bojom* – do one mnogo složenije definicije koju je iznio Robert Grosseteste, engleski neoplatoničar iz XIII. stoljeća: *Ljepota je sklad i pristalost jedne stvari samoj sebi, svih njezinih pojedinačnih dijelova njima samima i jednog drugom kao i ukupnoj cjelini, te takve cjeline svim stvarima.*

Razumijevanje njihova mističnog pogleda na svijet može nam pomoći da shvatimo važnost koju su u srednjovjekovlju pridavali heraldici i simbolizmu jer su sve stvari i bića u prirodi *podsjetnici i uprizorenja Božanstva, odnosno Božje očitovanje u stvarima.* Eriugena je rekao: *Prema mom sudu, nema ničega u vidljivim i tjelesnim stvarima što nam ne označava nešto netjelesno i inteligibilno.* I kako kaže Umberto Eco: *Moramo samo baciti pogled na vidljivu ljepotu zemlje da bismo se podsjetili na neizmjernu ljepotu bogomdanog sklada... Lice vječnosti isijava kroz zemaljske stvari i stoga ih možemo smatrati nekim vrstama metafore.* Ili, prema riječima jednog drugog srednjovjekovnog filozofa, Huga od sv. Viktora, zemlja je *poput knjige koju je napisao prst Božji.*

U XIII. i XIV. stoljeću s ličnostima kao što su Toma Akvinski i Roger Bacon, svjetonazor se počeo mijenjati, mentalitet bivati znanstveniji, a svijet je prestao biti "šuma simbola". Nešto je izgubljeno, a nešto dobiveno, no sada se možemo osvrnuti unatrag i shvatiti da, prema riječima njemačkog književnog znalca E. R. Curtiusa: *Moderni čovjek pretjerano veliča umjetnosti jer je izgubio osjećaj za inteligibilnu ljepotu¹ koju su neoplatonisti i ljudi srednjega vijeka imali... Ovdje je riječ o ljepoti o kojoj estetika nema nikakve predodžbe.* ☩

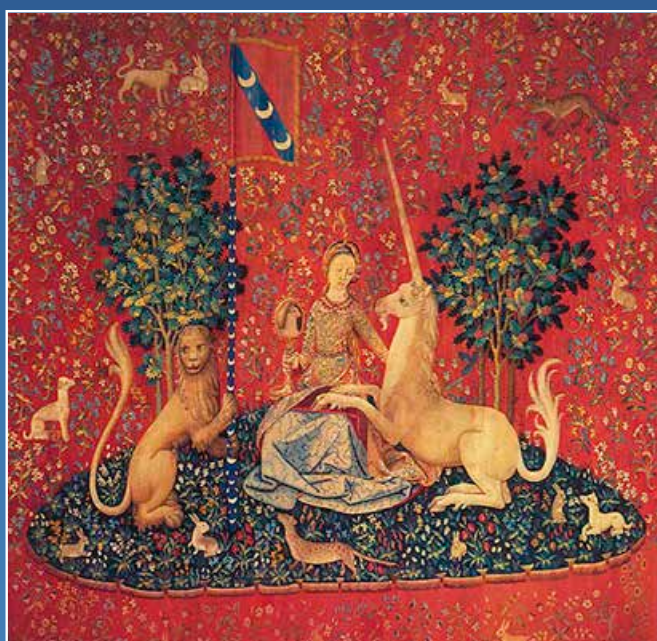
Šengleskog prevela: Sabina Rabatić

Mozaik na stropu krstionice u Firentinskoj katedrali (Duomo), XIII - XIV. st.

Detalj vitraža iz dvorca Kreuzenstein, Austrija, XIV. st.

Vid, jedna od šest tapiserija iz ciklusa Dama i jednorog, XV. st., Muzej Cluny, Pariz.

¹ Misli se na umom shvatljivu ljepotu koja je odsjaj istine, prema Plotinu.

***Drži se prije
svoga ovog
načela:
dio sam cjeline
u vlasti
Prirode.***

Marko Aurelije